

RECEPTES PER AL DESASTRE (RECIPES FOR DESASTER)

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI-COMENTARI

John Webster convenç la seva dona i els seus dos fills perquè tota la seva família comenci una *dieta del petroli* durant un any sencer, però sense abandonar el seu estil de vida de família de classe mitjana. L'experiència es converteix en una cursa d'obstacles: acaben qüestionant els seus valors, posant a prova la seva força de voluntat, i en última instància, l'harmonia familiar.

John Webster va néixer el 1967, fill de professors anglesos. El 1996 es va graduar a la Universitat d'Art i Disseny a Hèlsinki, amb un màster en realització de documentals. Des de 1990 ha dirigit documentals independents que han guanyat diversos premis tant a nivell nacional com internacional. Els seus films tracten sobre temes humans amb forts personatges centrals, les vides dels quals són seguides durant llargs períodes de temps. Els trets que més el caracteritzen són la barreja de tragèdia i comèdia, de malenconia i d'exuberància.

Parla el director: *No em vaig sentir personalment afectat fins que vaig veure els canvis al meu voltant, en els arbres i plantes del fràgil arxipèlag finlandès. Em vaig decidir a fer un film documental en part per redimir-me dels meus pecats, però també perquè és una cosa que sé com fer . Per què, quan la civilització veu que s'encarrila cap al desastre, aconseguix sempre evitar el tema? Quines són les raons per les quals ens resulta tan difícil canviar, encara que tinguem tan bons motius per fer-ho? Coneixem les conseqüències dels nostres actes. Sabem el mal que el nostre estil de vida li fa el planeta. Els efectes del canvi climàtic són indiscutibles. I gent com jo mateix, vivint a l'estil occidental de classe mitjana, ens trobem en el nucli del problema: som els que més*

consumim, els que més contaminem, però no podem evitar-ho. Així doncs, tenim l'imperatiu moral de parar de fer això que sabem que està malament i canviar.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Receptes per al desastre* (*Recipes for disaster*)

Direcció: John Webster

Producció: Femke Kristina Pervilä

Fotografia: John Webster i Tuomo Hutri

Muntatge: Niels Pagh Andersen

So: Pietari Koskinen

Durada: 85 minuts

Finlàndia, 2008

Versió original en finès i anglès subtitulada en català i castellà.

http://www.eldocumentaldelmes.com/ca/documentals/7-recipes_for_disaster_.html

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Escriviu una sinopsi del film.
2. Què podríem respondre a la pregunta que es fa en John Webster al començament de la pel·lícula?: *Si sabem el que hem de fer, perquè fem justament el contrari?*
3. Resumiu les 7 receptes:

Recepta 1. No és problema meu.

Recepta 2. Rebuig psicològic als fets.

Recepta 3. Els valors heretats costen d'abandonar.

Recepta 4. Racionalització del mal comportament.

Recepta 5. Persistència en l'error.

Recepta 6. Conserva el que tens.

Recepta 7. Es pot superar gairebé qualsevol problema però primer ens hem de superar a nosaltres mateixos.

4. Quina escena de *Receptes per al desastre* t'ha cridat més l'atenció? Per què?
5. Busqueu informació sobre el canvi climàtic i els seus efectes i feu-ne una síntesi.
6. Què vol dir fer una *dieta baixa en carboni*?
7. Quin problema es troba la família quan van al supermercat? Com l'intenten resoldre?
8. Analitzeu com viuen l'experiència els quatre protagonistes de la família: En John; l'Anu (la mare); i els fills, en Samuel i en Benjy.
9. A la seva casa de camp, en John diu: *Les coses que ens ajudaven a fer les coses de pressa han desaparegut, ara queda el temps*. Expliqueu el seu significat.

10. Darrera del nou cotxe de la família, hi veiem una enganxina que diu *Biodièsel. No cal guerra*. Què vol dir això?
11. El protagonista ens explica la metàfora del comportament dels passatgers d'un vaixell que s'enfonsa. En comptes de anar cap als botes salvavides, s'esperen fins al final. Què vol dir aquesta imatge aplicada al medi ambient?
12. Quina valoració fa la família de l'experiència realitzada durant un any? I vosaltres, quin balanç en feu? Estaríeu disposats a fer una cosa semblant?

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. Pràcticament a l'inici del film observem la utilització d'un recurs anomenat *càmera subjectiva*. Consisteix en mostrar alternativament la mirada del personatge, i els objectes o subjectes que mira. El públic entén que el que es veu en pantalla és el que veu el personatge. Identifiqueu alguna escena amb càmera subjectiva.

2. La *veu en off* és força habitual en el cinema documental. En la *veu en off* un personatge o narrador parla i va donant la seva visió dels fets per damunt de les imatges. Quina funció fa la *veu en off* a *Receptes per al desastre*.

3. El *tràveling* consisteix en un moviment de desplaçament de la càmera en qualsevol direcció. Amb el *tràveling* la càmera *viaja*. El desplaçament es pot fer sobre rodes o raïls i, per tant, és suau, però pot adquirir velocitats diferents. Amb el *tràveling* l'espectador participa més en l'acció, se sent més endinsat en ella, i s'evita el tall bruscat que significa passar d'un pla general a un altre més proper al personatge. En l'escena del supermercat observem la utilització del *tràveling*. Localitzeu un altre moment del film on també es faci servir aquest moviment de càmera.

4. ¿Us heu fixat que al llarg del documental hi apareixen imatges d'arxiu antigues, possiblement dels anys cinquanta o seixanta, de la televisió nord-americana? Quin sentit creieu que pot tenir inserir aquestes imatges en el documental?

Consulteu aquest *blog* si teniu algun dubte:

<http://llenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

ELS VEHICLES ELÈCTRICS

Els vehicles són màquines que ens permeten traslladar-nos d'un lloc a un altre i per fer-ho, han de transformar algun tipus d'energia en energia mecànica o de moviment. Els vehicles amb motor, com ara la majoria de cotxes o autobusos, utilitzen l'energia proporcionada per algun combustible. Un combustible és allò

que en cremar-lo, és a dir, en fer-lo reaccionar amb oxigen, dóna energia. Molts dels cotxes actuals utilitzen combustibles derivats del petroli, com ara la gasolina o el gasoil. Aquests combustibles presenten alguns desavantatges importants: contaminen l'aire en ser cremats i a més, s'estan esgotant.

Els vehicles elèctrics tenen l'avantatge de ser més eficients i de no produir gasos contaminants allà on circulen. L'electricitat que fan servir per al seu funcionament l'obtenen, en la gran majoria de casos, recarregant les bateries que fan servir a partir d'un endoll. L'energia elèctrica que utilitzen no es genera en el mateix vehicle, sinó en les centrals de producció d'energia elèctrica. En alguns casos, encara excepcionals, els vehicles generen la seva pròpia energia elèctrica a partir de una pila d'hidrogen.

En aquestes piles es produeix energia elèctrica a partir de la recombinació de l'hidrogen amb l'oxigen per produir vapor d'aigua i energia elèctrica. L'oxigen es pot obtenir a partir de l'aire ambient, mentre que l'hidrogen cal obtenir-lo a partir de l'electròlisi de l'aigua.

Les dificultats actuals es troben a produir l'hidrogen, transportar-lo i emmagatzemar-lo, a banda que aquest és un procés que consumeix molta energia.

Els vehicles elèctrics són, doncs, més eficients que els que utilitzen combustibles convencionals (els motors elèctrics són més eficients que els motors de combustió) i no produeixen gasos en el lloc de funcionament (els gasos, en menor volum, han estat produïts prèviament a les centrals de producció d'energia elèctrica que abasteixen la xarxa de consum).

Per contra, els vehicles elèctrics tenen dos inconvenients principals: la seva autonomia, ja que necessiten recarregar les bateries cada 100-150 km (depenent del tipus de vehicle i de la seva utilització) i el pes del vehicle que, en incorporar les bateries d'emmagatzematge, és superior al d'un vehicle convencional. En vehicles de transport públic, el volum ocupat per les bateries pot restar espai útil per al transport de passatgers i mercaderies.

Tot i això, els beneficis són clarament superiors als inconvenients i la tecnologia dels vehicles elèctrics i de la seva recàrrega evolucionen molt ràpidament.

El futur dels vehicles i els transports encara està per inventar. Tu pots contribuir-hi!

http://aplicacions.icaen.cat/cincdiferencies/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=3

Activitats

1. Quins problemes presenten els combustibles derivats del petroli?
2. Quines són les característiques dels vehicles elèctrics?
3. Quina opció pren el protagonista del documental *Receptes per al desastre* respecte al cotxe familiar? Com la valoreu?

COMPTE AMB EL MÒBIL! O UNA ACCIÓ PER A UN MÓN MÉS SOSTENIBLE

Els residus són recursos recuperables

El telèfon mòbil és un article d'ús quotidià que té una vida útil limitada. La vida mitjana d'un mòbil és de dos anys: normalment el canviem perquè el model que tenim queda obsolet o bé perquè és més econòmic comprar-ne un de nou que arreglar l'antic.

Però què en fem, del mòbil vell? Es calcula que actualment a Espanya hi ha uns 50 milions de mòbils en funcionament. Cada any n'entren al mercat 13 milions més, la majoria per substituir els vells. D'aquests, una petita fracció s'ha pogut recuperar. Els altres probablement han acabat a la brossa de rebuig.

L'acció: portar el mòbil al Punt Verd

Un telèfon mòbil té components que quan es degraden en el medi són altament contaminants i nocius, com els metalls pesants de les bateries. Per això és especialment important no llençar-ne cap al cubell de les escombraries, sinó dur-lo al Punt Verd o bé a algun dels establiments adherits a les campanyes de recollida de telèfons mòbils.

Beneficis

Si es recuperessin un 70% dels residus dels mòbils i d'altres aparells electrònics de la llar com els ordinadors, els televisors o les cadenes de música, s'obtidrien 90.000 tones de metall, 30.000 tones de plàstic i 13.000 tones de vidre. Aquests materials es podrien reintroduir en la cadena productiva com a matèria primera i així s'estalviarien recursos naturals.

Gestionar de manera correcta els aparells electrònics reverteix positivament en la qualitat ambiental i en la nostra salut, ja que evitem l'abocament al medi de substàncies perilloses com el cadmi, el plom, el mercuri, etc.

Ajuntament de Barcelona (2008) .- *Agenda 21 personal*. Pàgs. 14-15.
Adaptació de Cinescola.

Activitat

Organitzarem una campanya al nostre centre per reciclar els nostres mòbils (evidentment, si ens cal!), els dels professors i professores, amics i amigues, familiars, etc.

A través de les següents adreces podrem reciclar el nostre mòbil, tant a Barcelona com a d'altres indrets:

www.bcn.es/neta

www.aulambiental.org

www.tragamovil.com : Hi trobarem el llistat d'establiments adherits a la campanya *Tragamovil*, que recullen els mòbils vells.

La *Fundació Humanitària Dr. Trueta* recull i recupera un ampli ventall de materials, inclosos els telèfons mòbils. Telfs. 938 869 276 www.dr-trueta.org
www.greenmovil.com/

DE L'ACCIÓ AL PENSAMENT

Enfortir l'educació ambiental significaria introduir alguns temes en assignatures diverses. Però també significa plantejar una educació global diferent. Joan Majó es queixa que preparem els nens i joves per a una societat que no existirà quan siguin grans. No se'ls ensenya a veure, de forma crítica, la televisió, per exemple. No se'ls ensenya a moure's en un món on la imatge té més poder que mai. I si apareixen noves formes de comunicació, com ara Internet, es pensa que estenent les xarxes fins a les aules ja s'assolirà l'objectiu de formar la gent perquè la sàpiga utilitzar.

Dintre de l'educació en general, els temes tecnocientífics ocupen un espai escàs (...). Això pot estendre un perillós analfabetisme científic. No es tracta tant que els alumnes aprenguin les noves teories sobre l'estructura de l'àtom — que no deixen de ser un element cultural important i que tenen implicacions filosòfiques—, sinó que aprenguin a ser crítics amb la tecnociència. Crítics en el sentit de saber-ne valorar avantatges i inconvenients, beneficis i perjudicis, de trobar formes positives d'utilitzar-la.

Una societat sense informació és una societat vulnerable. I amb la quantitat d'informació que està a l'abast dels ciutadans i que hi estarà en el futur, no saber utilitzar-la, discriminar-la, resultarà perillós per a l'individu i per a la societat. Uns ciutadans amb formació tenen més criteri i són menys susceptibles de manipulacions. Uns ciutadans amb prou informació poden participar activament en la presa de decisions.

En l'ensenyament superior, les carreres científiques i tècniques comencen a introduir plantejaments ètics i ambientals. Un científic i un tecnòleg no poden viure al marge de les conseqüències que la seva feina té en la societat. Per això, cal que reflexionin sobre impacte social i sobre condicionants ètics. Pel que fa al medi ambient, també és un tema que ha d'introduir-se a tot arreu, perquè un enginyer de camins tingui en compte l'impacte ambiental dels seus projectes, perquè un químic pensi d'entrada a planificar processos, en la manera d'eliminar o reaprofitar els residus.

Però si això es limita als ensenyaments científics i tècnics correm el perill que el desequilibri de formació sigui massa gran. Els tecnocientífics aplicaran criteris ètics, socials i ambientals, mentre que els advocats i els economistes no adquiriran continguts ambientals (...). Amb una incidència cada vegada més gran de l'ecologia en l'economia i amb la necessitat d'aprofundir en el dret

ambiental, aquesta mancança pot ser greu. Sobretot perquè la majoria o bona part dels dirigents polítics provenen d'aquestes carreres.

Xavier Duran (2000). Connexions ambientals. Barcelona: Empúries. Pàgs. 174-175. Adaptació de Cinescola.

Activitats

- 1.- Feu una síntesi de la lectura anterior.
- 2.- Caldria introduir en els aprenentatges obligatoris àrees com la comunicació o el medi ambient? Raoneu la resposta.
- 3.- Quins aspectes importants sobre medi ambient haurien de tenir present els economistes i els advocats per a la seva feina ? I els historiadors?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Les matèries des d'on proposaríem *Receptes per al desastre*, són: Ciències Naturals; Ciències Socials; Ètica; Filosofia; Educació Visual i Plàstica i Tutoria.

Elements de debat i relacions que es poden establir:

- Defensa i cura de l'entorn entès com a espai comú on es desenvolupa la convivència i coneixement de les accions individuals i col·lectives i de les polítiques institucionals en pro de la seva conservació.
- Reconeixement de la pertinença a una ciutadania global, identificant els mitjans, tant individuals com col·lectius, per procurar un desenvolupament humà sostenible i assumint estratègies de consum racional i responsable.
- L'escalfament del planeta degut a l'augment en les emanacions de diòxid de carboni.
- Conseqüències de l'ús dels combustibles fòssils i de l'efecte hivernacle.
- Noves actituds de la ciutadania per aturar les conseqüències més devastadores del canvi climàtic.
- Demanda de responsabilitats als principals responsables de l'escalfament global del planeta.
- Pràctica de normes cíviques per mitjà de la participació en activitats socials de l'entorn proper, assumint responsabilitats i treballant de forma cooperativa en la gestió local dels recursos i identificant les bones pràctiques alternatives i estratègies de consum responsable.
- Disponibilitat per trobar solucions als problemes i intentar millorar la realitat de manera crítica i responsable.
- El cinema com a element de sensibilització educativa i social.

Objectius formatius

- Conèixer la gravetat dels canvis climàtics que s'estan produint en el nostre planeta.
- Analitzar els mecanismes que produeixen l'escalfament global i la responsabilitat del model econòmic desenvolupat en els darrers temps.
- Reflexionar críticament sobre les relacions entre la humanitat i el medi ambient.
- Actuar, al nostre nivell, per canviar hàbits quotidians que perjudiquen l'equilibri ecològic del planeta.
- Valorar i tenir cura del medi, així com assumir comportaments de consum responsable que contribueixin a la sostenibilitat.
- Identificar les accions individuals, col·lectives i institucionals per a la preservació del medi.
- Desenvolupar la iniciativa personal participant democràtica i responsablement dins i fora del centre, com a eina per aprendre a assumir els deures ciutadans i compromisos socials.
- Ser conscients de la importància de la imatge audiovisual en el món contemporani.
- Analitzar les característiques estètiques i comunicatives del cinema documental.
- Aproximar-se a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge cinematogràfic de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents temàtiques plantejades en el film.
- Identificar els temes i subtemes del documental.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.